

Representation och mutbrott ("Musikmiddagarna")*

CLAES SANDGREN**

Högsta domstolen har i ett avgörande tillämpat brottsbalkens bestämmelser om mutbrott på middagar till vilka enskilda organisationer bjudit in företrädare för myndigheter som beviljar stöd inom musikområdet (*dom den 17 mars 2020 i mål nr B 5301-18, "Musikmiddagarna"*).

1. Bakgrunden

De bägge intresseorganisationerna Föreningen Svenska Tonsättare (FST) och Sveriges kompositörer och textförfattare (SKAP) anordnade årligen jul- respektive vårfester till vilka de bjöd in företrädare för Statens musikverk, Statens kulturråd, Konstnärsnämnden och andra myndigheter, politiker, journalister samt företrädare för andra bransch- och intresseorganisationer. Bland annat hade de sådana tillställningar åren 2012, 2013 och 2014. Gästerna bjöds på mat och dryck vartill kom musikframträdanden och prisutdelningar m.m. De nämnda organisationerna och deras medlemmar var behöriga att ansöka om bidrag hos Musikverket och Kulturrådet och FST och SKAP hade i vissa fall agerat som förvaltare av projekt som tilldelats bidrag från myndigheterna. Däremot kunde inte FST och SKAP ansöka om bidrag hos Konstnärsnämnden som delade ut bidrag endast till enskilda konstnärer.

Fem myndighetsföreträdare åtalades för tagande av muta,¹ nämligen generaldirektören för Musikverket, en tjänsteman vid verket, en avdelningschef och en enhetschef vid Kulturrådet samt kanslichefen vid Konstnärsnämnden. Vidare åtalades ordförandena för FST och SKAP för givande av muta.²

* Har tidigare publicerats i *Juridisk Tidskrift* 2020–21, s. 211 ff.

** Professor em. i civilrätt vid Juridiska fakulteten, Stockholms universitet, verksam vid Stockholm Centre for Commercial Law.

¹ För handlingar företagna före 1.7.2012 rubricerades brottet mutbrott.

² För handlingar företagna före 1.7.2012 rubricerades brottet bestickning.

2. Stockholms tingsrätt

Tingsrätten konstaterar att myndighetsföreträdarna tagit emot förmånerna ”för utövningen av anställningen” – det förelåg alltså ett s.k. tjänstesamband – varför de var mutbara. Kanslichefen undantogs dock eftersom nämnden enbart behandlade ansökningar om bidrag till enskilda konstnärer, inte till organisationer.

Tingsrätten gör en grundlig genomgång av omständigheterna med ledning av de kriterier som utvecklas i Thorsten Cars bok ”Mutbrott och korruptiv marknadsföring” (3 uppl. 2012). Domstolens otillbörlighetsbedömning grundas på en samlad bedömning av de förmåner som myndighetsföreträdarna fått. Den finner att förmånernas värde inte var styrkt men att man kunde utgå ifrån att det var högre än en sedvanlig arbetsmåttid. Rätten anser vidare att myndigheternas beslut om de bidrag som var aktuella i detta mål inte utgjorde myndighetsutövning. Skäl var att bidragen inte kunde ses som rättigheter eller förmåner som utgick om bestämda förutsättningar förelåg och att en sökande inte var garanterad bidrag även om de angivna förutsättningarna för bidrag var för handen. Vidare konstateras att det var svårt att tänka sig större öppenhet än vad som var fallet; bland annat var medier inbjudna. Rätten betonar också att de berörda myndigheterna hade uppdrag att samverka med andra inom kulturpolitikens område och att representation i sammanhang av detta slag fick anses som naturliga och nyttiga led i de åtalades tjänsteutövning. Det hade inte varit fråga om någon otillbörlig förmån, menar tingsrätten, som redan på objektiv grund ogillar åtalen. Likväl prövar rätten också uppsåtligheten och frikänner de åtalade även på den grunden.

Åklagaren överklagade domen såvitt avsåg generaldirektören, avdelningschefen, enhetschefen samt de bägge företrädarna för SFT och SKAP.

3. Svea hovrätt

Hovrätten kommer till motsatt slut. Den konstaterar att det förelåg ett så kallat tjänstesamband för var och en av myndighetsföreträdarna, att utgångspunkten för otillbörlighetsprövningen är det intresse som mutbrottsregleringen avser att skydda och att detta kan variera beroende på mottagarens ställning och uppgifter. Den påpekar också att allmänhetens tilltro till en korrekt myndighetsutövning och de offentliga organens integritet är ett

skyddsintresse och att allmänheten ska kunna lita på att de offentliga organen bedriver sin verksamhet med absolut hederlighet och opartiskhet.

Rätten noterar att myndighetsföreträdarna var höga chefer och som sådana haft inflytande att påverka bidragsbeslut som kunde beröra organisationerna. Denna bidragstilldelning utgjorde myndighetsutövning. Dessa omständigheter medförde att särskilt höga krav på integritet gjorde sig gällande avseende myndighetsföreträdarna.

Enligt hovrättens uppskattning uppgick förmånernas värde till 1 000 kronor per gäst, ett belopp som översteg vad som kunde anses vara normal representation, menar rätten, som också anser att tillställningarna inte kunde anses utgöra ett naturligt och nyttigt led i myndighetsföreträdarnas tjänsteutövning.

Sammantaget finner hovrätten att det fanns ett mycket begränsat utrymme för myndighetsföreträdarna att ta emot förmåner. En av dem hade vid något tillfälle tagit med sin make, något som fick anses vara uteslutet. Tillställningarna utgjorde även i övrigt otillbörliga förmåner såsom ett angrepp på den integritet som kringgärdade myndighetsföreträdarnas tjänsteroller. Såväl myndighetsföreträdarna som företrädarna för organisationerna dömdes till 30 dagsböter vardera för mutbrott respektive bestickning.

Ett hovrättsråd (rättens ordförande) och två nämndemän stod bakom domen. Ett hovrättsråd och en hovrättsassessor (referent) ogillade åtalen, i vissa delar med argument som låg till grund för tingsrättens dom.

Alla personer och organisationer överklagade domen. Riksåklagaren motsatte sig att denna ändrades.

4. Högsta domstolen

Högsta domstolen konstaterar inledningsvis att den nyare lagstiftning som trädde i kraft 2012 inte var avsedd att ändra innebörden av straffbestämmelserna och att motivuttalanden, praxis och litteratur som avsåg de förutvarande bestämmelserna därför skulle ges fortsatt betydelse.

Högsta domstolen uttalar sig sedan om några utgångspunkter för otillbörlighetsbedömningen. Att något är otillbörligt innebär att det är oacceptabelt med hänsyn till rådande "sociala eller etiska normer. Området för vad som är otillbörligt kan alltså påverkas av samhällsutvecklingen och synsättet kan därför komma att ändras över tid." Domstolen fortsätter:

"9. Otillbörligheten enligt straffbestämmelserna om muta anknyter till förekomsten av en förmån (se [prop. 2011/12:79] s. 27). Uttrycket 'otillbörligt förmån'

är vagt. När ett sådant uttryck används för att avgränsa området för vad som är straffbart, måste lagtolkningen präglas av försiktighet i syfte att tillgodose legalitetsprincipen (jfr Lagrådet i a.prop. s. 74). Styrande blir kravet på att den enskilde ska kunna förutse när han eller hon agerar på ett straffbart snarare än ett olämpligt sätt. Det är därför inte tillräckligt att ett handlande är olämpligt eller oetiskt i mer allmän bemärkelse. För att vara straffbart måste handlandet klart ligga utanför gränsen för det godtagbara.”

När förmånen lämnas till företrädare för offentlig verksamhet är det i första hand förvaltningens integritet som ska skyddas, påpekar Högsta domstolen. Om mottagaren har myndighetsutövande uppgifter är den straffrättsligt betydelsefulla frågan i vilken mån, objektivt sett, givaren angriper mottagarens tjänsteintegritet och mottagaren låter integriteten angripas. Det primära skyddsintresset är att myndighetsutövningen sker korrekt och att allmänheten har förtroende för myndigheten.

Högsta domstolen, som sedan framhåller att en helhetsbedömning ska göras av otillbörligheten, uttalar vidare följande.

”13. Vad som krävs för att tillgodose skyddsintresset måste i hög grad bero av myndighetens uppdrag, arten och inslaget av myndighetsutövning i verksamheten och av mottagarens ställning. Ofta blir den relevanta frågan i vilken utsträckning som förmånen i det enskilda fallet kan antas påverka mottagarens beteende och skapa en konkret risk för att en tjänsteman i mottagarens position påverkas till att gynna givaren på osakliga grunder.”

”14. I vissa fall innebär emellertid kravet på särskilt integritetsskydd för personer med myndighetsutövande uppgifter att en förmån måste anses otillbörlig trots att den inte objektivt sett kan anses ägnad att påverka personen i tjänsteutövningen. Det handlar då vanligen om att det i stället finns en konkret risk för att allmänhetens förtroende för myndigheten skadas. Särskilt kan detta bli aktuellt när det finns konkreta och aktuella beröringspunkter mellan givaren och mottagaren, såsom ett pågående ärende.”

Det förhållandet att mottagaren kan utöva inflytande över en beslutsprocess som kan gynna givaren är av betydelse inte bara för bedömningen av om det föreligger ett tjänstesamband utan också för bedömningen av otillbörligheten. Det kan också få betydelse för otillbörlighetsbedömningen om ett deltagande är naturligt och nyttigt med hänsyn till myndighetens uppdrag och mottagarens arbetsuppgifter. Många myndigheter förväntas samverka i en dialog med omvärlden, något som ibland kan komma till direkt uttryck i

myndighetens instruktion och som kan skapa förtroende för verksamheten. Risken för att deltagandet med fog ska kunna uppfattas som ett integritetsangrepp kan vidare antas minska ju större öppenhet kring evenemanget och deltagandet som råder.

Vad gäller förmånernas tillbörlighet finner domstolen att varken evenemangens ekonomiska värde (1 000 kronor per middagsgäst) eller deras förhållandevis exklusiva karaktär i sig kan leda till bedömningen att det var fråga om otillbörliga förmåner. Den noterar också att myndigheternas beslutsprocess varit kollektiv och besluten i hög grad beroende av de omdömen som olika medverkande experter avgett. Det kan sammantaget inte anses ha förelegat någon konkret risk för att mottagarna skulle utöva ett osakligt inflytande över beslutsprocessen. En förhållandevis omfattande del av myndigheternas uppdrag har gått ut på att aktivt samverka med olika aktörer inom musikområdet. Det tydliga samverkansuppdraget medför att ett deltagande i middagarna haft ett verksamhetsmässigt berättigande och utgjort ett förtroendebyggande led i de inbjudna personernas tjänsteutövning. Det har även rått öppenhet kring evenemangen.

Slutsatsen är att middagstillställningarna inte är att anse som otillbörliga förmåner, varför de åtalade frikänns.

5. Kommentarer

1. Domen är välkommen redan därför att Högsta domstolen har gett få domar under senare år av betydelse för rättsbildningen rörande mutbrott. NJA 2008 s. 705 ("Älgjakten"), som har påtagliga likheter med "Musikmiddagarna", är en av dem. "Musikmiddagarna" följer "Älgjakten" tätt i spåren varför en jämförelse mellan de bägge domarna kan bidra till förståelsen av "Musikmiddagarna".

"Älgjakten" handlade om landshövdingen i Jämtland som lät sig bjudas på en påkostad älgjakt av skogsbolaget SCA. Hon dömdes i tingsrätten men friades i de bägge högre instanserna. Högsta domstolen uttalade i det målet att otillbörlighetsbedömningen var beroende av "sed och allmän uppfattning" och fick avgöras på grundval av en samlad bedömning av alla för det enskilda fallet betydelsefulla omständigheter. Det ansågs att inslaget av myndighetsutövning i en landshövdingens arbete fick sägas vara underordnat. Förmånen ansågs därför vara otillbörlig endast om den objektivt sett var ägnad att påverka mottagarens tjänsteutövning. Med tanke på en landshövdingens roll och uppdrag fann domstolen att det var naturligt och legitimt att landshövdingen deltagit i en älgjakt. Arten av förmånen

kunde således inte i sig bedömas ha varit sådan att förmånen kunde antas ha varit beteendepåverkande. Till det kom att hon beskrivit sina intryck från jakten öppet i sitt veckobrev.

2. Högsta domstolen uttalar i ”Musikmiddagarna” (p. 8), som utgångspunkt för otillbörlighetsbedömningen, att något är otillbörligt om det är oacceptabelt med hänsyn till rådande ”sociala eller etiska normer”. I p. 9 som citerades ovan uttalar domstolen vidare att det för straffbarhet inte är tillräckligt att ett handlande är ”olämpligt eller oetiskt i mer allmän bemärkelse.” För att vara straffbart måste handlandet ”*klart ligga utanför gränsen för det godtagbara.*” Domstolen vill på så vis slå vakt om legalitetsprincipen och skapa förutsebarhet för den enskilde. Det sägs emellertid inte något närmare om vilka normer som sätter den nämnda gränsen.

Man kan fråga sig hur meningsfullt det är att fästa denna vikt vid gränsen för något som är så obestämt. Domstolen själv hänför sig inte till sådana normer när den bedömer musikmiddagarnas tillbörlighet. Men man kan tänka sig att dess uttalande lägger en grund för en försiktig bedömning av middagarna.

Uttalandet i p. 9 har begränsad relevans för offentliganställda eftersom deras verksamhet är i hög grad lagbunden även om det finns myndigheter som har uppförandekoder vilka skulle kunna ge viss ledning. Uttalandet kan emellertid mana rättstillämpningen till en viss återhållsamhet i otillbörlighetsbedömningen och så till vida tjäna rättssäkerheten. Och det har relevans för mottagare i privat tjänst.³

3. I fråga om mottagare som har *myndighetsutövande* uppgifter sägs i p. 12 att den straffrättsligt betydelsefulla frågan är ”[...] i vilken mån, objektivt sett, givaren angriper mottagarens tjänsteintegritet och mottagaren låter integriteten angripas.” Formuleringen utgör en utgångspunkt för otillbörlighetsbedömningen av musikmiddagarna. Den belyser hur öppen den nämnda frågan är och därmed hur svårt det kan vara för parterna att förutse vad som är otillbörligt.

Uttalandet skulle kunna missförstås. Den ena parten kan objektivt sett göra sig skyldig till mutbrott utan att den andra gör det, exempelvis som en följd av att

³ I NJA 2009 s. 751 som gällde en advokat som fått en gåva hänvisas till advokatetiken och i en hovrättsdom, som gällde en journalist/jurist som fått en stor summa pengar, hänvisas till pressetiken (RH 2010:5). Utgången i målet hos HD bestämdes dock inte av de advokatetiska normerna.

försök räknas som fullbordat brott. Det kan för övrigt också vara så att bara en av parterna haft uppsåt varför den andra parten går fri på den grunden.

4. Såvitt gäller *otillbörlighetsbedömningen* framhåller domstolen att det skall göras en helhetsbedömning. I p. 13 och p. 14, som återgetts in extenso ovan, görs vissa principiella uttalanden. Formuleringarna innebär, rent allmänt, att domstolen främst tar fasta på risken i det konkreta fallet för att mottagaren påverkats av förmånen. P. 13 får förstås så att den första meningen sätter en ram för otillbörlighetsbedömningen, medan den andra meningen pekar ut den fråga som ofta får relevans för bedömningen: har förmånen skapat en konkret risk för en otillbörlig beteendepåverkan?

Tillägget i p. 13 i form av de tre sista orden ("*på osakliga grunder*") väcker tvivel om att det inte skulle räcka för otillbörlighet att förmånen skapar en konkret risk att mottagaren påverkas att gynna givaren. Men kanske är tillägget bara en pleonasm som har syftet att ge eftertryck åt det sagda?

P. 14 har en mer begränsad räckvidd så till vida som den avser personer som har myndighetsutövande uppgifter. Den gör klart att det kan föreligga otillbörlighet för sådana personer trots att förutsättningarna för otillbörlighet enligt p. 13 inte är uppfyllda.

I p. 14 sägs först om myndighetsutövande personer att i vissa fall "[...] en förmån måste anses otillbörlig trots att den inte objektivt sett kan anses ägnad att påverka personen i tjänsteutövningen." Det uttalandet återger den rådande uppfattningen. Därpå sägs: "Det handlar då vanligen om att det i stället finns en konkret risk för att allmänhetens förtroende för myndigheten skadas." Även om förmånen inte är ägnad att påverka personen enligt vad som sades i första meningen, kan alltså otillbörlighet ändå föreligga, nämligen på den grunden att det finns en konkret risk för att allmänhetens förtroende skadas – ett förhållande som motiveras av det skyddsintresse som bär upp kriminaliseringen.

Det bör observeras att p. 14 inte bör läsas motsatsvis, eftersom det särskilda integritetsskyddet inte ska reserveras för personer med myndighetsutövande uppgifter. Personer som inte har sådana uppgifter men ändå kan omfattas av kravet på ett särskilt skydd är exempelvis de som beslutar om offentlig upphandling liksom personer inom vården och omsorgen vilka alltså inte får ta emot förmåner ens om en påverkansrisk saknas.⁴

⁴ Se T. Cars och N. Engstam Phalén, *Mutbrott*, 4 uppl., 2020 s. 125 f.

Otillbörlighetsbedömningen ska vara mindre sträng, om inslaget av myndighetsutövning i de berördas verksamhet får sägas vara underordnat – den situation som förelåg i både ”Älgjakten” och ”Musikmiddagarna”. I ”Älgjakten” sägs därvid uttryckligen att endast en förmån som objektivt sett är ägnad att påverka mottagarens tjänsteutövning är otillbörlig och friar landshövdingen främst därför att hennes deltagande var ”naturligt och nyttigt.” Det är ett av de skäl som ligger till grund för bedömningen även i ”Musikmiddagarna”, där domstolen dock betonar den konkreta risken för en otillbörlig påverkan. I ”Älgjakten” används inte uttrycket ”konkret risk”, även om argumentationen i målen är likartad. Betoningen i ”Musikmiddagarna” av den konkreta påverkansrisken kan ha som syfte att otillbörlighetsbedömningen ska få ett fastare underlag till gagn för förutsebarheten.

5. Domstolen framhåller att en *helhetsbedömning* ska göras av de omständigheter som ska läggas till grund för otillbörlighetsbedömningen. Det handlar om förmånens värde, beslutsprocessens karaktär, myndigheternas samverkansuppdrag och evenemangens öppenhet. Myndighetsföreträdarnas ansvarsfulla ställning – en av dem var generaldirektör och de övriga hade chefsbefattningar – lämnas däremot ute trots att denna typ av omständighet kan vara central för otillbörligheten. Den tillmäts exempelvis en sådan betydelse av lagstiftaren att den kan bidra till att ett mutbrott bedöms vara grovt (10 kap. 5 c § brottsbalken).

En sammanvägning av flera relativt vaga omständigheter får gärna en delvis skönsmässig karaktär och förutsebarheten för den enskilde kan därför vara begränsad. Domstolens synsätt får anses vara önskemålsbetonat när den framhåller ”[...] kravet på att den enskilde ska kunna förutse när han eller hon agerar på ett straffbart snarare än olämpligt sätt” (p. 9). Det är ingen tillfällighet att instanserna påfallande ofta kommer till olika slutsatser i mutbrottsmål liksom att åtal inte anses styrkta.⁵

6. *Värdet* av de förmåner som kom myndighetsföreträdarna till del – och i två fall även maken till en av dem – uppskattades i domen till 1 000 kronor per gäst vartill kom att förmånerna i flera fall varit årligen återkommande.⁶

⁵ Högsta domstolen frikände de åtalade i sina tre senare avgöranden av betydelse för otillbörlighetsbedömningen: ”Älgjakten”, NJA 2009 s. 751 och ”Musikmiddagarna”. Inte i något av fallen var de tre instanserna eniga.

⁶ En jämförelse kan göras med Mamma Mia-målet 2006 i vilket värdet av gästernas förmåner uppskattades till drygt 1 000 kronor per deltagare inklusive följeslagare, ett belopp som allmänt sett ansågs tala för att förmånen varit ägnad att påverka mottagarna i deras tjänsteutövning (Stockholms tingsrätt, mål B 12813). Åtalen ogillades emellertid främst

Det framgår inte av skrivningen att värdet av förmånerna sammantagna för var och en uppgick till 7 000, 4 000, 2 000 respektive 2 000 kronor.

I förarbetena sägs följande rörande mottagare som har myndighetsutövande uppgifter: "I vissa fall – slutligen – måste en arbets- eller uppdragstagares uppgifter anses kräva ett så starkt integritetsskydd att redan förmåner av helt obetydligt värde fyller kraven på otillbörlighet. Detta gäller i hög grad i fråga om myndighetsutövning och närbesläktad verksamhet, t.ex. offentlig upphandling."⁷ – Rättsläget har sammanfattats så här: "För *myndighetsutövare* gäller alltså i allmänhet att alla förmåner från personer som berörs av myndighetsutövningen är att anse som otillbörliga så snart det inte är fråga om rena bagateller. [...] i stor utsträckning är det över huvud taget inte tillbörligt att bjuda myndighetsutövare på eller för myndighetsutövare att acceptera måltider."⁸

Den rådande uppfattningen har alltså som utgångspunkt att snart sagt varje förmån som personer med myndighetsutövande uppgifter tar emot kan vara otillbörlig i sig. Å andra sidan ska, som nämndes, en helhetsbedömning göras i vilken samtliga omständigheter vägs samman. En förmån som inte bara har ett "helt obetydligt värde" kan kompenseras av förmildrande omständigheter, så som sker i båda målen. Å andra sidan kan besvärande omständigheter, såsom mottagarens särskilt ansvarsfulla ställning, verka i motsatt riktning.

I "Musikmiddagarna" finner domstolen – de nämnda beloppen till trots – att förmånerna i sig inte kunde leda till bedömningen att det var fråga om otillbörliga förmåner. Tre skäl talade för det.

För det första hänvisar domstolen till *beslutsprocessens* karaktär:

"Såväl SKAP som FST har i viss mån kunnat beröras av myndigheternas bidragsbeslut. De inbjudna har också i olika grad kunnat utöva ett visst inflytande över besluten. Myndigheternas beslutsprocess har emellertid varit kollektiv och besluten i hög grad beroende av de omdömen som olika medverkande experter har avgett. Det kan sammantaget inte anses ha förelegat någon konkret risk för att mottagarna skulle utöva ett osakligt inflytande över beslutsprocessen."

Som synes nämner domstolen först ett par besvärande omständigheter. Här kunde också ha påpekats dels att organisationerna som bidragssökande hade ansvaret gentemot myndigheterna för projektens genomförande och rappor-

därför att det inte var fråga om beteendepåverkan och tack vare graden av öppenhet (Cars och Engstam Phalén s. 117 och 136).

⁷ Prop. 2011/12:79 s. 44.

⁸ Cars och Engstam Phalén s. 122 respektive s. 142.

tering av resultaten, dels att de inbjudnas myndigheter såsom bidragsbeviljande organ hade ansvar för att kontrollera att projekten genomfördes och rapporterades på ett korrekt sätt.

Beslutsprocessens kollektiva karaktär och experters medverkan minskade emellertid risken för en otillbörlig påverkan, menar domstolen. Det är nu inte ovanligt att myndigheter och domstolar liksom andra offentliga organ fattar beslut av det slaget, vilka är beroende av sakkunnigutlåtanden, sakkunnigvittnen, konsultrapporter osv. Det för långt om en sådan medverkan skulle minska myndighetsföreträdarens ansvar, inte minst eftersom domstolens formulering är så öppen att den kan vara tillämplig inom hela det offentliga området. Om tjänstemän, vars beslut i exempelvis en offentlig upphandling varit beroende av ett expertutlåtande, fått en förmån av en anbudsgivare, skulle de alltså kunna bedömas mindre strängt än om beslutet inte berott av ett sådant utlåtande.

Den sista meningen i citatet kan för övrigt sättas i fråga. Åtalet handlade om personer som i kraft av sina chefsbefattningar haft en särskilt ansvarsfull ställning varför särskilt höga krav på integritetsskydd kunde ställas. Det kunde därför vara skäl att överväga om det funnits ”en konkret risk för att allmänhetens förtroende för myndigheten skadas”.

För det andra fäster domstolen – i likhet med tingsrätten och de skiljaktiga i hovrätten – avgörande vikt vid myndigheternas *samverkansuppdrag*:

”Det tydliga samverkansuppdraget medför att ett deltagande i middagarna haft ett verksamhetsmässigt berättigande och utgjort ett förtroendebyggande led i de inbjudna personernas tjänsteutövning, inte minst mot bakgrund av det breda deltagande i evenemangen som de kunnat räkna med.”

Domstolen är tydlig på denna punkt. Den väljer inte den vanliga formuleringen att ”deltagandet är naturligt och nyttigt” men uttalandet får anses vara samma sak och den formuleringen återopades i ett tidigare avsnitt i domen (p. 17).

För det tredje framhäver Högsta domstolen den *öppenhet* som rått kring evenemangen. ”I förevarande fall är det svårt att tänka sig större öppenhet än vad som varit fallet”, som tingsrätten uttryckte det.

Helhetsintrycket av ”Musikmiddagarna” är att domstolen intagit en förstående attityd till myndighetsföreträdarens deltagande i representation, kanske ett utslag av ledamöternas vilja att undanröja den osäkerhet om tillåtligheten som kan ha utlösts av hovrättsdomen vars synsätt inte var förenligt med ”Älgjakten”.

8. Förmåner bedöms regelmässigt strängt om de har syftet att påverka mottagarens *beteende* snarare än mottagarens attityd gentemot givaren.⁹ Kan en förmån antas ha – eller i vart fall befaras ha – en beteendepåverkan talar det för att den kan vara otillbörlig, vilket framhölls i "Älgjakten". "Musikmiddagarna" refererar inte till den här distinktionen i sin otillbörlighetsbedömning men risken för en beteendepåverkan påtalas i p. 13, och i p. 14 påpekas att risken för att allmänhetens förtroende för en myndighet skadas kan bli särskilt aktuell "när det finns konkreta och aktuella beröringspunkter mellan givaren och mottagaren, såsom ett pågående ärende." Betydelsen av en beteendepåverkan kan skönjas även här. Domen är alltså inget avstånds-tagande från betydelsen av den här distinktionen.

9. *Sammanfattningsvis* kan sägas att "Musikmiddagarna" är en välkommen dom därför att bedömningen av representation är ett knivigt ämne och det råder ovisshet om var gränsen går för "det godtagbara". Domen är kortfattad, nära nog kryptisk på ett par punkter, men den uppfyller högt ställda krav på stringens och är i flera avseenden klaggörande. Den håller fram den konkreta risken för en otillbörlig påverkan som grund för bedömningen av en förmån. Denna ska vara föremål för en helhetsbedömning som väger samman alla omständigheter av betydelse.

"Musikmiddagarna" följer "Älgjakten" tätt i spåren och ledamöterna uttalar ingen avsikt att rucka på rättsläget i förhållande till den domen. Men "Musikmiddagarna" speglar en mindre sträng syn på myndighetsföreträdarens deltagande i representativa sammanhang. Förmånernas värde var betydande, domstolen fäster en påtaglig – för att inte säga diskutabel – vikt vid beslutsprocessens karaktär till myndighetsföreträdarnas fördel och berör inte deras särskilt ansvarsfulla ställning. Myndighetsföreträdarna hade för övrigt inte samma representativa förpliktelser som en landshövding förväntas uppfylla.

Domen kan emellertid inte tas till intäkt för att representation generellt får innefatta förmåner till ett så högt värde som förekom i målet, utan en helhetsbedömning ska göras i vilken värdet ska vägas samman med övriga omständigheter såväl dem som talar för otillbörlighet som emot.

Det är välgörande att domstolen understryker betydelsen för otillbörlighetsbedömningen av myndigheternas samverkansuppdrag; det får sägas vara det tyngst vägande argumentet för frikännandet. Det är också välkommet att evenemangens öppenhet betonas.

⁹ SOU 2010:38 s. 163. Den så kallade näringslivskod som antagits av Institutet mot mutor gör en sådan åtskillnad liksom den etiknämnd som tillämpar koden, exempelvis dess Beslut 2015:5, Almedalen, frukostseminarium, mingel och middag.

